

รูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

กึ่งกนก เสาวภาวงศ์¹ รัตนา ปานเรียนแสน² และสมบัติ กาญจนกิจ³

¹คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²วิทยาลัยสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการสังเคราะห์ ระยะที่ 2 ใช้การประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Focus group) จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย พบว่า ศูนย์การบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประกอบด้วยหน่วยงานหลัก 4 หน่วยงาน คือ หน่วยจัดการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด หน่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพ หน่วยประสานงานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน และหน่วยพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ แต่ละหน่วยงานจัดตั้งขึ้นต้องทำงานสอดคล้องไปด้วยกันเพื่อให้การผลักดันเครือข่ายทั้งหมดที่เกี่ยวกับท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา / การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ / ศูนย์กลางการท่องเที่ยวในเอเชีย

A Development model of Thailand to become the Health Tourism Centre of Asia

Kingkanok Saowapawong¹ Rattana Panriansaen² Sombat Karnjanakit³

¹Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University

²College of Allied Health Sciences Suan Sunandha Rajabhat University

³Faculty of Sport Science Chulalongkorn University

Abstract

The research of “A Development of Thai Health Tourism as a Centre for Asian Tourism Destination” was to propose a model of Thai health tourism as a centre for Asian tourism destination. Qualitative research was applied to analyze data into 2 parts: - (1) 3 relating research projects and in-depth interview were used to collect data and analyze, and (2) utilizing focus group of 10 health tourism specialists. Semi-structure interview form was used as tools to collect data.

Result were found that the centre for health tourism destination in Asia had management function with four units including: 1) marketing and public relations unit 2) health promotion products and service unit 3) network and coordination unit for government agencies and private sectors and 4) international cooperation unit. Each of unit should work in harmony in order to work efficiency as one stop service to promote Thailand as centre for Asian tourism destination.

Keywords: Development model / Health tourism / Tourism centre of Asia

บทนำ

เนื่องด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ทิศทางการท่องเที่ยวต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลา นอกเหนือจากปัจจัยภายนอกที่กล่าวมาแล้วนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวถือเป็นส่วนสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มที่สนใจการท่องเที่ยวในความสะดวกสบาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนา และการท่องเที่ยวเชิงกีฬามากขึ้น ส่งผลให้การท่องเที่ยวในความสะดวกสบายมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) อย่างไรก็ตาม มีอีกปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลกที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะความต้องการเฉพาะเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านร่างกายรวมทั้งต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมเน้นที่ความสะดวกสบาย มีความปลอดภัยและมีการรักษาสุขภาพแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบพำนักรีสอร์ท และต้องการท่องเที่ยวในแหล่งที่เที่ยวยุคใหม่ที่มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ผสมผสานการดูแลสุขภาพ จิตใจ เพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพใจให้ได้รับความเพลิดเพลินและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแบ่งตามจุดมุ่งหมายและรูปแบบกิจกรรมได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health healing tourism) และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) รัฐบาลไทยได้ประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Center of Excellent Health Care of Asia) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นที่ได้รับความนิยมนิยมในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกเป็นลำดับต้นๆ ในการจัดบริการทางการแพทย์ว่ามีชื่อเสียงและมีความก้าวหน้าสู่มาตรฐานสากลจนและก่อให้เกิดรายได้จากบริการสุขภาพและบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้องเข้าประเทศไม่ต่ำกว่า 1 แสนล้านบาท นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา นอกจากนี้ ยังได้รับการจัดอันดับด้านความพร้อมในการให้บริการเชิงสุขภาพจากองค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นอันดับที่ 47 ของโลก (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2553)

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมนิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก โดยมีจุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทนี้ คือ 1) การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และ 2) การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพเป็นการช่วยสร้างเสริมและดูแลรักษาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และมีการ

สังสรรค์ทางสังคมกับผู้อื่นในระหว่างการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ และค่านิยมในการสร้างเสริมรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ ให้สมบูรณ์ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น การสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองนั้นสามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา การควบคุมน้ำหนักตัว การเลือกรับประทานอาหาร และเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การทำจิตใจให้สงบด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิตามแนวพุทธศาสนา และการใช้ยารักษาโรคจากสมุนไพรที่มีผลกระทบข้างเคียงน้อย ซึ่งในการให้บริการดังกล่าว แก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องมีการพัฒนาการบริการ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐาน (สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ และคณะ, 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้างต้นยังเป็นข้อเสนอที่อยู่ในระดับนโยบายที่มุ่งเน้นไปในส่วนของกิจกรรมและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยที่ยังไม่ได้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถบูรณาการของแต่ละภาคส่วนเข้าด้วยกัน อาจเกิดจากการพิจารณาการเข้ามาของชาวต่างชาตินั้นเป็นไปเพื่อรับบริการด้านสุขภาพเป็นหลัก การมองข้ามมิติของการจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีความโดดเด่นในการเชื่อมโยงธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดบริการที่รองรับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ของประเทศไทยยังไม่ชัดเจนนัก

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งประเด็นที่ว่า หากจะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเอเชีย โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทบทวน พิสูจน์ซ้ำ สังเคราะห์ แยกแยะ แสดงสถานภาพความเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเอเชียทั้งทางด้าน Demand และ Supply ศักยภาพความเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร และจะมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร ด้วยแนวทางใด ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เข้าสู่ระดับมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีคุณภาพระดับโลก (World class health tourism destination) เพื่อให้สนองตอบได้ทันต่อความต้องการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานำเสนอรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ (2 phases) ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 (Phase 1) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ ข้อมูลหัตถ์ภูมิจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1

สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย โครงการย่อยที่ 2 ศักยภาพและจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยและกลุ่มประเทศที่มีความโดดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย และโครงการย่อยที่ 3 ศักยภาพและรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยให้มีสมรรถนะที่ดีและมีคุณวุฒิวิชาชีพ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการศึกษาในสภาพจริงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในไทยและประเทศที่โดดเด่นในเอเชีย โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มบุคลากรในองค์กร หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่จัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตามที่คณะวิจัยได้กำหนดไว้ ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ประกอบด้วย มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านสุขภาพตามภูมิปัญญาไทย (เช่น ผู้ให้บริการสปา/ การนวด) และผู้ประกอบการด้านที่พักได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้บริการหรือผู้จัดการในองค์กร หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่จัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ จากกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข สมาพันธ์ สปาไทย สมาคมสปาไทย สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมส่งเสริม

สุขภาพเชียงใหม่ สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 4 คือ ผู้บริการหรือผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาสภาพจริงในประเทศที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย 4 ประเทศ ประกอบด้วย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน และอินเดีย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่คณะนักวิจัยได้สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบคุณภาพว่าได้มาตรฐานเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคลโดยคณะวิจัย

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการศึกษาคโครงการย่อยที่ 1 สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชียโครงการย่อยที่ 2 ศักยภาพและจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยและกลุ่มประเทศที่มีความโดดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย และโครงการย่อยที่ 3 ศักยภาพและรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยให้มีสมรรถนะที่ดี

และมีคุณวุฒิวิชาชีพ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาในสภาพจริงในประเทศที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย 4 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเกาหลีใต้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ 1 สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย โครงการย่อยที่ 2 ศักยภาพและจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยและกลุ่มประเทศที่มีความโดดเด่นในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย และโครงการย่อยที่ 3 ศักยภาพและรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยให้มีสมรรถนะที่ดีและมีคุณวุฒิวิชาชีพเอกสารที่ได้รับจากการศึกษาในสภาพจริงในประเทศที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย 4 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเกาหลีใต้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1) การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยและประเทศที่โดดเด่นในเอเชีย ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย และศักยภาพของบุคลากรจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

2. การวิจัยระยะที่ 2 (phase 2) การวิจัยระยะที่ 2 นำข้อมูลวิจัยในระยะที่ 1 มาทำการสังเคราะห์ และจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิ

และนักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 โครงการเพื่อยกร่างรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

1. ปัจจัยนำเข้าในการยกร่างรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย

1.1 จุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

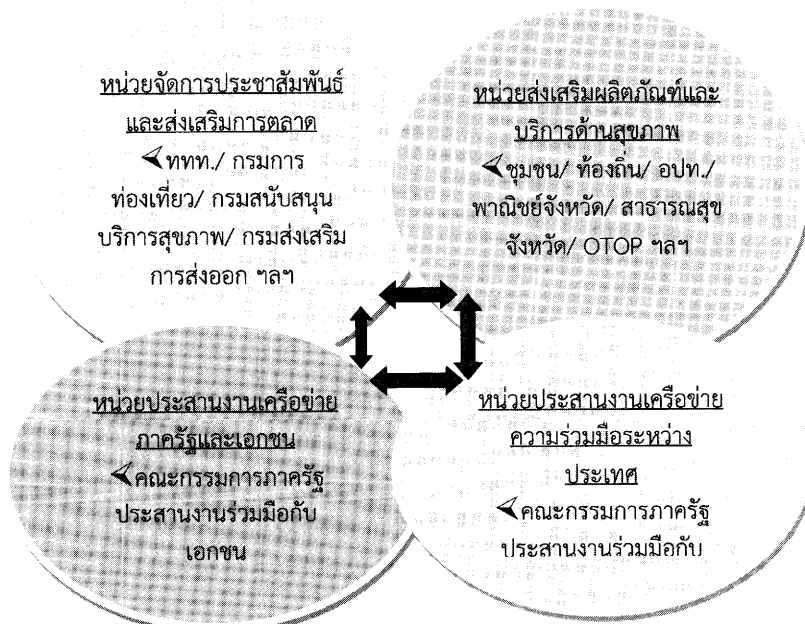
ขอบเขต ความหมายของ Health Tourism อย่างแท้จริงขาดความรู้ในกิจกรรมสุขภาพที่ต้องทำในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่มี การรับรองคุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทุกประเภท

1.2 โอกาสในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ได้แก่ มาตรฐานสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แนวทางการจัดการพัฒนาความร่วมมือภาครัฐ/เอกชน และการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเพื่อ การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย พบว่ามีปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยเอาชนะคู่แข่ง หรือประเทศต่างๆ และศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย 3 ปัจจัย ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐานและดึงดูดความ

สนใจบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่ประทับใจและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบนพื้นฐานของภูมิปัญญา

2. รูปแบบศูนย์บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบศูนย์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ที่ประกอบด้วยหน่วยงานหลัก 4 หน่วยงาน คือ หน่วยจัดการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด หน่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพ หน่วยประสานงานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน และหน่วยพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ แต่ละหน่วยงานจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ศูนย์บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเอเชียมีการขยายและพัฒนาขึ้นมาก สอดคล้องกับเลียง และ วัลเลอร์ (Laing and Weiler, 2008) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีการเจริญเติบโตมากในเอเชีย ซึ่งได้ระบุไว้ว่าประเทศที่มีแนวโน้มในการเติบโตด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการตลาดในประเทศไทย อินเดีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย เมื่อปัจจัยนำเข้าในการยกย่องรูปแบบการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ซึ่งจุดแข็งของประเทศไทย คือ การบริการที่ดี และมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิณีย์ สังข์ศรีศรี (2554) ที่กล่าวว่า ประเทศไทยมีจุดเด่นด้านการบริการที่นุ่มนวล สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเข้ารับบริการ โรงพยาบาลมีมาตรฐานสากล ไม่ต้องเสียเวลารอคิว นาน ค่ารักษาพยาบาลไม่แพงและมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยจุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขต ความหมายของ Health Tourism อย่างแท้จริงขาดความรู้ในกิจกรรมสุขภาพที่ต้องทำในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สอดคล้องกับ (ณัฐริธา อ่ำพลพรรณ, 2556) ที่กล่าวว่าความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพยังคงเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลโดย ขึ้นอยู่กับข้อมูลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วย ความรู้สึก ประสบการณ์ส่วนบุคคลความรู้สึกด้านบวก นอกจากนี้ความเชื่อดังกล่าวยังเปลี่ยนแปลงได้ยาก นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทุกประเภทซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะปิดจุดอ่อนดังกล่าว ภายใต

การบูรณาการความร่วมมือในหลายภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน สำหรับข้อค้นพบในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย 3 ปัจจัย ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้มาตรฐานและดึงดูดความสนใจ บุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่ประทับใจ และโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบนพื้นฐานของภูมิปัญญา สอดคล้องกับ Melanie Smith (Smith, M.; อ้างถึงใน ณัฐริธา อ่ำพลพรรณ, 2554) แนวโน้มของการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพในระดับท้องถิ่นจะใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น

จากปัจจัยดังกล่าวสามารถนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบศูนย์บริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานหลัก 4 หน่วยงาน คือ หน่วยงานประสานงานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน หน่วยงานพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ หน่วยงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพ หน่วยงานจัดการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด แต่ละหน่วยงานจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย โดยให้อยู่ภายใต้คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาและส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรทบทวนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเน้นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) ให้มีความชัดเจนมากขึ้น และทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยงานของรัฐบาล ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว

และผู้เกี่ยวข้องอื่น

2. รัฐบาลควรสร้างภาพลักษณ์การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) ของประเทศไทยให้ชัดเจนโดยใช้การแพทย์แผนไทยเป็นตัวขับเคลื่อน

3. คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาและส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรทบทวนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) และจัดทำเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ Flagship project ในลักษณะ Thailand Wellness Tourism

ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรร่วมมือกันในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพโดยเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของการแพทย์แผนไทย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพควรได้รับการออกแบบอย่างดีในส่วนเนื้อหาและการนำเสนอ เลือกช่องทางการประชาสัมพันธ์ หรือการสื่อสารที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย และมีการแปลข้อมูลเป็นภาษาต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1. รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิดศูนย์การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือลักษณะของการทำงานแบบศูนย์คือ มีทั้ง 4 หน่วยงานในส่วนภูมิภาคเพื่อเป็นแหล่งบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง โดยให้อยู่ในการรับผิดชอบของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่วมระหว่างรัฐและเอกชน โดยให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นเจ้าภาพร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการต่อยอดงานวิจัยทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย ได้แก่

1. การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษา เช่น การพักผ่อน การผำตัด ทนตกรรม เป็นต้น

2. การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยภูมิปัญญาไทย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยมุ่งเป้าด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว จากเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) ประจำปีงบประมาณ 2558 ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2559). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นวันที่ 20มิถุนายน 2559, จากกรมการท่องเที่ยว <http://www.tourism.go.th/tourism/th/home/tourism.php?id=4>
- กรมส่งเสริมการส่งออก. (2553). สถิติกิจกรรมสาขาบริการสุขภาพและบริการที่เกี่ยวข้อง. วันที่ค้นข้อมูล 14 กรกฎาคม 2560, จากกรมส่งเสริมการส่งออก เว็บไซต์: <http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Portals/0/%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560. วันที่ค้นข้อมูล 29 ธันวาคม 2559, จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเว็บไซต์: http://www.mots.go.th/ewtdl_link.php?nid=7114
- ณัฐริรา อ่ำพลพรรณ. (2556). แนวโน้มที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม. TAT Review Magazine. 4,22-27
- ศิณีย์ สังข์ศรีศรี. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยสู่ตลาดโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ และคณะ. (2556). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศ JBRIC และ AEC. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Laing, J. and Weiler, B. (2008). Mind, Body and Spirit: Health and wellness tourism in Asia. *Advance in Tourism Research*, 379-389.